

V. Paměť

Již v prvních třídách si někdy rodiče stěžují na špatnou paměť dětí, neschopnost zapamatovat si delší básničku, zapamatovat si násobilku. Děti zapominají domácí úkoly, zapominají pomůcky.

Na co zase zapominají rodiče:

- Pokud dítě neví, co mělo za úkol nebo co si má připravit na určitý předmět, neznamená to většinou, že má špatnou paměť. Problém je spíš v horší schopnosti soustředit se.

Již dítě v prvních letech školní docházky se může naučit používat různé sešitky, diáře, do kterých ho naučíme poznamenávat si, co je třeba. Poprosíme třídní učitelku, aby nám pomohla a na dítě dohlédla.

- Nepropadáme beznaději, i paměť se dá cvičit a cvičením zlepšit. Některé děti se lépe učí, když jim text předčítáme, některé ho raději vidí před sebou napsaný. Nejlepší je oba způsoby kombinovat, předčítat si nahlas, ještě lepší je připojit další aktivitu - např. podtrhávat, vypisovat, nakreslit obrázky, spojit s určitým pohybem.

- Nejúčinnějším lékem proti zapominání je opakování, to ví každý. Méně je však již známo, že proces zapominání má určité zákonitosti. Nejvíce látky se zapomene v prvním dnu po výkladu, pak se již zapomíná pomaleji. Chceme-li tedy účinně opakovat, abychom měli co nejmenší námahu s vybavením, je potřeba si látku zopakovat co nejdříve po naučení, ještě tentýž den.

Děti si lépe zapamatují látku rozloženou do kratších úseků, nezapomínáme na přestávky.

Hry k cvičení paměti:

1. Dítěti uložíme najednou tři úkoly, které postupně provede: "Dojdi do lednice a přines mi mléko, potom si vyndej z tašky pero a pak vypni televizi". Pokud dítě zvládne zapamatovat si tři pokyny, můžeme mu dát čtyři.

2. Předvedeme dítěti 3 pohyby za sebou. Dítě je přesně opakuje.

3. Hrajeme Kimovy hry v nejrůznějších variantách. Nejobyklejší způsob: Na stůl rozložíme 15 - 20 různých předmětů, dítě si je minutu pozorně prohlíží, pak předměty zakryjeme a dítě zapisuje, co si zapamatovalo. Místo předmětů můžeme použít vystřihané obrázky nebo jen na papír napsat slova - tyto dva způsoby jsou těžší, přizpůsobíme počet slov možnostem dítěte - nemělo by jich pro začátek být víc než deset. Podle toho, jaké má dítě výsledky, můžeme obtížnost zvyšovat, např. i zkrácením doby, po kterou si dítě předměty prohlíží. Hrajeme-li hru opakovaně, dítě se většinou zlepší - pamatuje si třeba místo počátečních 8 předmětů z 15 deset nebo dvanáct. Toto zlepšení nás i dítě jistě potěší a bývá důvodem k optimismu. Kimovy hry se neomezují pouze na zrakovou paměť, můžeme použít i sluch - za sebou předvedeme několik různých zvuků, nebo hmat - dítě hmatem poznává předměty pod šátkem a pak si je vybavuje.

4. Hrajeme na "balení kufru": až pojedu na prázdniny, vezmu si do kufru pláštěnku. Dítě pokračuje: až pojedu na prázdniny, vezmu si do kufru pláštěnku a pantofle. Rodič s dítětem, případně i sourozencem se střídají a každý přidá jedno slovo, dokud se někdo nesplete a nezapomene nějakou věc. Místo balení můžeme hrát cokoli jiného, úvodní věta se vždy opakuje: šel jsem včera do lesa a viděl veverku.... přidáváme zvířata. Pejsek s kočičkou vařili dort a dali do něj buřta.... Hra je zábavnější, podaří-li se nám vymyslet vtipné kombinace, něco, co k ostatním slovům nepatří ap.

5. Půjčíme dítěti knížku s jednoduchými verši, říkadly, básničkami. Dítě se pravidelně učí na zpaměť jednoduché dvojverši - dvě řádky každý den. Bude mít radost z postupného zlepšování.

6. Připravíme si seznam např. 15 zvířat, dítěti třikrát přečteme, pak si dítě vybavuje, co si zapamatovalo. Chválíme i malé úspěchy.

7. Nakreslíme na papír 4 kolečka vedle sebe, do každého dáme jiný počet knoflíků. Dítě si pozorně prohlíží, po chvíli zakryjeme a dítě musí na další papír se stejnými kolečky umístit odpovídající počet knoflíků. Můžeme používat i knoflíky různých barev. Dítě může jen slovně reprodukovat: v prvním kolečku tři zelené knoflíky, ve druhém jeden bílý atd.

8. Na šachovnici rozmístíme figurky (začínáme jednoduše - např. 3 nebo 4 do rohů), na druhé šachovnici dítě rozestaví stejně. Postupně zvyšujeme obtížnost.

9. Vytváříme obrázky ze sirek - zakryjeme a dítě musí sestavit obrázky z paměti.

Použijeme pracovní listy V/1 - 6

VIII. Vyjadřovací schopnosti

Ve všech školních předmětech a v celém životě vůbec je důležitá schopnost vyjadřovat se, sdělit své myšlenky bohatě a souvisle.

Připomeňme si, že i zde je nejdůležitější formou učení nápodoba nás dospělých. Mluvíme s dítětem klidně, správně, vyprávíme o svých zážitcích, radostech, starostech, příhodách tak, aby je dítě mohlo sdílet? Jistě pak samo začne mluvit o sobě snáze, než když naléháme "řekni mi přece, co bylo dnes ve škole".

Naopak v některých rodinách, často tam, kde jde o dítě nejmladší, dospělí a starší sourozenci řeknou všechno rychle za něj, dítě pak má málo prostoru k vlastnímu vyjádření - postupně získá pocit, že druhý to řekne rychleji, lépe a výstižněji a už se o vlastní řečový projev ani nesnaží. Máme dost trpělivosti, abychom klidně počkali, až dítě řekne, co chtělo? Projevujeme skutečný zájem o to, co dítě říká? Odpovídáme na všechny jeho dotazy? Vysvětlujeme mu, co chce vědět?

Vyjadřování se nejlépe zlepšuje v rozhovoru, povídání v příjemné atmosféře, rozhodně dáváme přednost popovídání před pasivním sezením před televizí nebo videem či počítačem. Také četbou se rozšiřuje slovní zásoba. Pokud se na televizi díváme, mluvíme alespoň o tom, co se nám líbilo, nelíbilo, nenásilně vedeme dítě k vyprávění obsahu viděného ("Já jsem ten konec neviděla, jak to vlastně dopadlo?").

Hry k zlepšení vyjadřovacích schopností, rozšiřování slovní zásoby:

1. Na myšlenku: myslíme si nějakou věc, osobu, zvíře, dítě se musí dotazy, na které odpovídáme jen ano-ne, dopátrat, o co se jedná. Je to zvíře? Je to v místnosti? Je to ze dřeva? Má to čtyři nohy? Dává se na to jídlo?

V jiné formě dítě vymýšlí samo hádanky: Je to špičaté, ze železa, krájí se tím chleba, co to je?

2. Střídavě vyprávíme příběh - buď známou pohádku, nebo podle vlastní fantazie - každý přidá jednu větu.

3. Dítě zkouší, kolik známe slov - v četbě si každý den najde 3 slova, která nezná a my je musíme vysvětlit. Naučíme dítě používat slovník cizích slov.

4. Na vlastnosti. Říkáme podstatná jména, dítě musí rychle říci vhodné přídavné jméno - vlastnost. Stůl - dřevěný, škola - protivná, okno - skleněné, tatínek - veselý.

5. Trénujeme vytváření množného čísla: Dítě obmění větu z jednotného do množného čísla - potkal jsem smutného pána - potkal jsem dva smutné pány. Vymýšlíme legrační a neobvyklá spojení.

6. Luštíme s dítětem společně křížovky.

7. Na mimozemšťany. Vysvětlujeme návštěvníkovi z cizí planety, co jsou různé věci na zemi: Co je to dům? Co to znamená oblékat se? Pobízíme dítě k podrobnému popisu.

8. Vymýšlíme slova opačného významu, nadřazené pojmy (auto a kolo - dopravní prostředky), analogie (pes má chlupy, ryba má).

9. K narozeninám, vánocům, za vysvědčení a podobně koupíme dítěti loutkové divadlo, maňásky. Divadlo se dá hrát i s hračkami, které najdeme doma. Dítěti pomáháme, hrajeme s ním, učíme ho vést rozhovor.

10. Vystřiháme různé obrázky, nejlépe takové, kde se něco děje. Kdo si vytáhne obrázek, musí o něm říci alespoň tři celé věty. Dá se hrát i s obrázky z pexesa: lev (Žije v Africe. Má velikou hřívu. Je nebezpečný.)

11. Hrajeme "země - město". Od zvoleného písmene musí každý napsat např. zemi, město, zvíře, rostlinu, jméno.

12. Nastřiháme slova, zamícháme, každý si vytáhne 3 a musí vymyslet větu, ve které se vyskytují.

13. Vybereme několik písmen, pro začátek stačí 3. Každý vymyslí větu, která má slova, začínající vybranými písmeny. (A V N - Alenka viděla nosorožce).

14. Poprosíme dítě o vyřízení nejrůznějších vzkazů - sousedům, příbuzným atd. Začínáme od jednoduchých vzkazů a postupně zvyšujeme složitost.

Pro všechny hry, rozvíjející slovní zásobu platí totéž, co při cvičení v jiných oblastech - dítě se musí bavit, nesmí mít pocit, že jde o učení. Hra nesmí proto trvat příliš dlouho, ztrácí-li dítě zájem, musíme hru ukončit, případně vymyslet obměnu. Většina uvedených her se dá hrát bez jakýchkoliv pomůcek, např. v autě, při procházce, při vaření atd.

15. Stejná hra - Bomba